

Објашњавајући где је све изгрешио покушавајући да, поред свог литерарног хабитуса, плива и стилем политичара, Милован Данојлић обратио нам се кратком формом „Писац у политици“ и заплъуснуо нас бујицом различитих – политичари би рекли – *пикантерија*. Неспорни ауторитет у српској књижевности, писац, песник, благородно нам је уступио делић својих још ненаписаних мемоара.

У томе, наравно, не бисмо видели ништа лоше да се писац Данојлић није обрушио на Десимира Тошића – толиком силином и без икаквог доказа, субјективно и лично, јаким и непристојним инсинуацијама, полуистинама или полунеистинама да му то, барем с наше стране, неће тек тако проћи.

Покојног Десимира Тошића упознао сам пре двадесет година, баш у време за које га Милован Данојлић везује ужасном конотацијом којом описује његову личност. Дакле, веома добро га познајем баш из оног периода у којем га Данојлић, благо речено, представља у ружном светлу. О ранијем раздобљу Тошићевог живота информисао сам се из причаног и написаног, и сагласан сам, углавном, с похвалама које му је и Данојлић, говорећи о Тошићу из млађих дана, одао. Откад сам се с Десимиром упознао, па све док се, после тешке болести, није упокојио, не само да сам с њим пријатељевао, него смо били сарадници и у Демократској странци, и у Демократском центру, и ван њих. Били смо искрени пријатељи, свакодневно трошили сате у раду и дебати, проводили недељна поподнева у разговору уз сасвим обичну српску храну и, рецимо, македонско вино (српска су кисела). Верујем да би на ово последње Данојлић ставио значајне примедбе јер би му се тај наш мени (*fr. menu*), сасвим сигурно, „учинио баналним“.

Када Данојлић, у свом „Писцу у политици“, тврди да се Тошић „обрео у земљи и активирао у вођству“ Демократске странке (а обрео се, узгред, и сам Данојлић, што ваљда није ништа чудесно), требало би да зна да Тошић, нажалост, није имао примерен утицај у том вођству. Иако је био биран за потпредседника ДС, чак ни на основу те функције, а да не говоримо о неспорном угледу, искуству, знању, енергији које је Тошић ставио на располагање

странци, ДС и њено фактичко вођство никад нису у правој мери користили Десимирове способности, упркос огромном респекту који је уживао међу члановима Демократске странке. Он се, на супрот другима, никад није бавио лобирањем, поткупљивањем и корупцијом, па је самим тим у унутарстраначким борбама био јагњешце и наивчина, као уосталом и у односима с другим

политичарима. Међутим, он за то није хајао, водио је рачуна о људима, о малом човеку, народу и општем интересу. Зато је о себи увек говорио да је политички радник, а не политичар. Тошић је у ДС био активан, био је у руководству странке, али писац таквог формата као што је Данојлић требало би да зна или барем да наслути како формална и фактичка моћ не иду увек једна с другом. С нашим историјским наслеђем и савременом праксом, мирне душе можемо рећи да управо код нас оне не иду заједно. Један је глава, а остали су само извршиоци. Десимир се у Демократској странци борио против тога, и зато је напослетку и напустио ДС. Пламтео је тада сукоб Ђинђић – Мићуновић. Стога не стоји тврдња да „Тошића, старог политичког вука, ти заокрети нису збунили“, како тврди Милован Данојлић. Прво, далеко је он од вука, а и сваковрсних вукова. Друго, цепање странке и те како га је збуњивало и дотицало. Борио се против тога и сматрао да је реч о неспремности да се помиримо с чињеницом да смо у мањини, да деламо у организацији где сопствено мишљење не може увек да буде већинско

. Тврдио је да у тој ситуацији није никакво, а немоли демократско решење да се изађе из странке. Тражио је да се о проблемима воде дебате, да се разговара, полемише, а да се страначке одлуке донете демократским путем поштују. Када је у ДС унутрашња демократија постала драстично ограничена, из странке је иступио јер се постављало питање колико је, у то време, Демократска странка уистину била демократска. И то питање нису постављали само Тошић и Мићуновић, већ и академик Љубомир Тадић, Вида Огњеновић, а нешто нижи праг толеранције према истом питању имали су и Никола Милошевић, Коста Чавошки и многи други. Било је то тешко време за све, у којем је, мора се рећи, Зоран Ђинђић постао фактички вођа Демократске странке, чије методе многи интелектуалци и дисиденти, демократе, нису одобравали. Касније су неки, вероватно због трагичне судбине Зорана Ђинђића, натерали себе да забораве тај период, а неки, попут Драгољуба Мићуновића, праве се као да тог мучног раздобља није ни било.

Елем, верујемо да је Данојлић „стекао утисак да (Тошић) олако ликује над нашом политичком неписменошћу и заосталашћу“, док је он, Данојлић, „улазио у фазу тужног солидарисања с нашом муком и несрећом“. Уистину, није било тако. Утисци

en

g

é

n

é

ral

нису поуздани. Тошић никада није ликовао ни над чиме. Понајмање над нашом муком и несрећом. Рекао бих да су га дотицале толико да је чак и лично патио. За разлику од многих, био је искрен и као православац и као политички радник. Није лагао. То је једна његова особина која га, поред осталих, разликује од мноштва политичара, али и „православаца“. Био је један од оних који нису полазили од „чињенице“ да је увек крив неко други. Хтео је да разговара и о томе да ли смо и сами за понешто криви. И то није крио од јавности. Говорио је јавно, не спекулишући пред бирачким телом, без опортунизма и улагивања.

Тачно је да се Тошић виђао са својим предратним знанцима, па и „развлашћеним припадницима Номенклатуре“. Није се одрекао ни једног јединог пријатеља због разлике у мишљењу, па није имао разлога ни да избегава познанике. То што се виђао, и с њима разговарао, једна је ствар, а сасвим је друго питање да ли се с њима слагао, или их је, не дај Боже, политички подржавао. Осим тога, нико од тих људи није окрвавио руке, а да су били Тошићеви идеолошки противници и неистомишљеници, то је белодано.

Ваљало би знати да је Десимир Тошић био велики и гласни критичар комунизма, посебно социјализма лењинизма. Али требало би исто тако знати да он није био антикомуниста. Разговор с људима чија су уверења комунистичка није избегавао. За њега је то била дебата, полемика, размена аргумента. Није видео ни један једини разлог да с присталицама друге политичке опције не разговара. Ваљда ничег нормалнијег у демократији од тога и нема. Бољшевици, пак, никад не разговарају са својим идеолошким непријатељима, они се према њима понашају као према оболелима од куге, а некад их и буквално уклањају.

Чак и кад га прекорева што је ушао у друштво „наших ревносних еврофила“, сам Данојлић не крије чињеницу да Тошић из тога никакве практичне, а камоли финансијске користи није имао. Каже, дружио се Тошић с некима од којих је он, Данојлић, зазирао... Нема бољег примера да се на њему објасни како постоје људи који имају и негују уверења и идеале. Постоје људи који не раде то што раде због практичне користи и ћара, те више воде рачуна шта заступају него у чијем присуству и друштву то чине. Зато је Десимир био у Европском покрету. Због европске идеје демократије био је тамо. Због идеје која је у дебелом хладу и туробној сенци чак и у самој Европи. Али и с том својом хипотеком, Европа подразумева модерну идеју слободе и демократије. И бољих тековина од европских, у том смислу, нема. А те тековине и ту идеју Десимир је носио у себи, без примисли, како и сам Данојлић каже, о било каквој користи или практичном ћару.

Невоља, међутим, ипак постоји. У писму Милована Данојлића најстрашније је то што он при крају, пошто је већ написао да се њихова преписка проредила и замрла а некадашње пријатељевање прешло у безимену тугу, то образлаже следећим речима: „Таква је политика, и такав положај писца у њој... Она намеће спутаност у мишљењу и просуђивању; будући користољубива, лако запада у просташтво. Питања се грубо упрошћавају, по цену интелектуалног непоштења, па и лажи. Све је то нама, писцима, органски туђе...“

Не бисмо хтели да верујемо да је Данојлић, пишући овако о политици, мислио на Десимира Тошића. Не би ваљало да је Данојлић све то написано упутио Тошићу, иако тако изгледа. Било би врло неспретно за великог писца да тако омаши и такав пасус случајно залепи тик уз онај који се тиче Тошића. Иако нисмо премудри и лукави, наша наивност ипак није тако дубока, колико она Данојлићева, политичка. Та, наизглед случајна алузија особито је доказива ако се у обзир узме и то да је писац себе ипак јасно одвојио од политичара реченицом „Нама писцима је то органски туђе“.

Истовремено, наглашавамо да се овом приликом нисмо бавили чињеницом да политика на нашим просторима ипак није отпочела оснивањем Демократске странке 1989. године. Било је политике и пре тога, као и политичких аранжмана разноразних писаца. Неће бити да су политички аранжмани измишљени у савременом српском вишестраначју. Данојлић каже: „За оно мало, што сам се петљао у политици, оправдава ме љубав према слободи. Она је једна од ретких вредности до које ми је у животу истински стало.“ Тешко је заиста мерити љубав према слободи, али ако је та љубав заиста и погон и оправдање, онда је Десимир безгрешни перпетуум мобиле. Дакле, том Данојлићевом пасусу додајемо само то, а пасусу о политичарима не бисмо одузимали ништа да се, којим случајем, не односи на Десимира Тошића.

Тошићев политички карактер није репрезентативан за то шта је и шта је била Демократска странка. Бољи је пример за то шта Демократска странка није. Још је гора ствар с политичарима. Далеко је Тошић од парадигме српског политичара.

На крају крајева, Данојлић каже да је писац у политици „страно тело“, да се, некако, у политици не сналази. Наше искуство и новија историја потврђују ваљаност овог става, али да ли нам се Данојлић, пишући „Писца у политици“, обратио као писац или као политичар? Мени све говори да је посредни ово друго. Рекло би се да писац, једном заражен политичким вирусом, никад више о политици не проговара као писац, већ само као политичар. Друкчије речено, можда би неко покајнику и поверовао кад овај, кајући се, не би тако гласно псовао.